

UJ KELET

ZSIDÓ-POLITIKAI-NAPILAP

A kongresszus ellenzéki szónokai

— Az Uj Kelet kiktöltött munkatársától —

Karlsbad, szept. 8. A megnyitó ütés emelkedett perceinek ünneppélyessége még az arcok, még a fülekben csengenek Weizmann és Szokolov komoly, póznélküli és mégis megrendítő szavai, még előttünk áll az angol követ, Sir George Clerk elegáns alakja, amint ünneppélyesen viselkedik a zsidó Palesztina első politikai dokumentumát, a Balfour-deklarációt, meg mindenki a nagyszerű esemény áhitatos csodatába mélyed s a kongresszus már átér a napirend tárgyalására. Sietni kell, az idő rövid s a munka sok. Mindenki érzi, hogy minden perc, ami a teremben leperog, a történelem s a történelem számon kér majd minden percet.

Megválasztották a kongresszus elnökségét. Amint előrelátható volt, Szokolov lett az elnök. Egyhangúlag. Még a szélsőbal pártok sem emeltek kifogást ellene. Ez a parlament ugyanis (hiszen a kongresszus tényleg a zsidó nép parlamentje) abban különbözik a többi parlamenttől, hogy itt a legelősebb ellenfelek is elismerik egymás képességeit és érdemeit. Mindenki megegyezett abban, hogy Szokolov a legalkalmasabb a kongresszus vezetésére. Szokolov igazi diplomata, általában a zsidó nép külügyminiszterének is nevezik. Finom, tapintatos s emellett erélyes és örültekintő. Nagy ovációk között foglalja el az elnöki széket. Lágy, szőke szakállas arcán derűs nyugalom ül, szája szögletében mosolygás játszik. Minden szem rajta csüng.

Az elnökség nevében megköszöni a bizalmat, aztán attér a fájdalmas kötelesség teljesítésére, a mozgalom halottainak elbucuztatására. Nyolc év viharainak elesettjei vonulnak fel hosszú, szinte végeláthatatlan sorban. A lágyan muzsikáló hang el-el csúszik néha s a panolyok felől leszűrődik a néma terembe egy-egy visszafojtott, halk asszonyi zokogás. A szomorú menet elén halad a halott elnök, Wolfsohn, Herzl utóda és barátja, akit Szokolov a „jó” jelzővel tiszt, utána jön Jechiel Csienoff, aki meghalt az eszméért és jönnék hosszú, hosszú sorban a halottak és felmutatják véres szívüket, amely a zsidó népet dobogott. Felvonulnak a zsidó légio hősei s a csapat előtt egy legendás vitéz masiroz, a félkarú Trumpeldor kapitány. Mind, mind ott pihennek ok a drága földben, amelyert harcoltak, meghaltak s amelyet visszaverekedtek népüknek. Aztán jönnek a zsidó iródlom halottai, a bohémuszívű népköltő, Mendels Mocher Szforim, a kacagó Schotem Alechem, a mesélő Jichok Leib Perec és egy biztató reménység, a héber Brenner, aki Jahaban lelte hősi halálát. A szomorú névsor nem akar elfogyni, most már a közönség is újabb és újabb neveket kiált az elnök felé, akiket kifelejtett a gyászos listából. Sokan, nagyon sokan dőlték ki a küzdők közül, nem lehet őket mind elősorolni. Mert nem a nagyok elmulása a legszomorúbb, akiket itt névvel bucsuzattunk el, — mondja Szokolov — de a névteleneké, a százezreké, akik elpusztultak, meghaltak a zsidóságukért. Ezek a névtelen százezrek, akik országutak árkaiban, jeltelen tömegsirokban pihennek, vagy temetlenül mennek az enyészethe, ezek a névtelen a mi égre felsikoltó nagy panaszuink és zokogásunk.

Az elnöki beszéd után a delegátusi mandátumok igazolása következtek. Körülbelül négyszázhetven mandátumot igazolt a bizottság. Az orosz

ország mandátumok igazolása körül nézeteltérés támadt a bizottságban, mert vitás volt, vajjon szabályszerűen folyt-e le a sékeláció. A kongresszus plénumában egy Merominsky nevű oroszországi diák kelt e mandátumok védelmére. Megrázó volt az előadás, mikor arról a földalatti munkáról beszélt, melyet az oroszországi cionisták folytattak. Az életünk vezélyeztetésével — mondotta — gyűjtöttük össze a sákeleket és a halálal szembenézve szöktünk ki Oroszországból, hogy eljöhessünk ide, hogy jelen lehessünk tanácskozásaitokon és ti még vitássá akarjátok tenni a jogunkat, hogy itt álljunk? Az orosz mandátumok ügye az állandó bizottság elé került, amely hetven delegátust igazolt is nekik. A romániai és erdélyi mandátumokat a bizottság rövid vita után igazolta.

Nyomban a delegátusok igazolása után Szokolov bejelenti, hogy megnyitja a fővitát, az ugynevezett „Generaldebatte“-t. A fővita indítja meg tulajdonképen a tanácskozást és végeredményben nem egyéb, mint a kongresszus lezámolása a vezetőséggel. Richard Lichteim vezető be rövid beszéddel a fővitát és nagy vonásokban ismerteti a végrehajtó-bizottság jelentését, amelyeket egyébként a delegátusok tanulmányozás céljából már a kongresszus előtt nyomtatásban megkaptak. (A jelentéseket a tárgyalások rendjén fogjuk ismertetni kivonatban. Összesen öt vaskos kötetet tesznek ki.)

Ezután a kongresszus rendkívüli érdek-

lődése mellett a szószeke lép az első ellenzéki szónok, Julius Simon, aki Weizmannal való elvi nézeteltérései miatt néhány hónappal ezelőtt Nehemia de Liemeval együtt kilépett a szervezet végrehajtó-bizottságából. Este fel hét órakor kezdett beszélni Simon és fél tíz óráig nem szűnt meg támadni a vezetőséget, különösen Weizmann. Szőnyegre került végre az oly sűrűn emlegetett amerikai konfliktus. Hónapok óta ez a kérdés foglalkoztatja legelősebben a cionista közvéleményt s csak érthető, hogy feszült figyelem kísérte Simon kijelentéseit, aki tulajdonképen a távollétével tüntető amerikai ellenzék álláspontját képviselte a kongresszuson. Julius Simon nem elsőrangú szónoki tehetség, hiszen hivatásánál fogva berlini bankár, de a tárgy érdekessége mindvégig lekötötte a hallgató-ságot. Az ő beszédével véget is ért a kongresszus első napja.

A második napon Motzkin elnököl. Napirendi javaslatokat tesz, amelyeket rövid vita után elfogadnak. Folytatódik a Generaldebatte. Nehemia de Lieme veszi át a szót, aki Simonnal együtt és azonos okok miatt mondott le. Lieme beszéde már nem objektív, át-meg-átzövi személyes momentumok. Csak törve beszélt a németet és előadása ezért vontatott, nehézkes. Némely helyen felcsillan a francia esprit, de általában nincs nagy hatása. Mindinkább előtérbe lépnek az amerikai szakadás igazi okai.

Kezdődik a vita

A második ülésen megnyitották a nagy vitát és ezt Lichteim vezette be, a következő szavakkal:

— A kérdések tárgyi taglalására térünk most át, amelynek egy nehézsége van, az hogy a két kongresszus között az idő igen hosszú volt. A végrehajtó bizottság, a dolgok megkönnyítése céljából nyomtatott jelentéseket adott ki.

Lichteim aztán sorra veszi a jelentések tartalmát és beosztását, magyarázatot fűz mindazokhoz a problémákhoz, amelyeket a jelentések tartalmaznak.

Julius Simon védekezik

Az általános vita során először Julius Simon szólalt fel, aki az ellenzék nevében tartott nagyszabású beszédet.

— Ha a kongresszusról beszélünk, mondotta, a Balfour-deklaráció első kongresszusáról, azt hisszük, hogy más érzelmekekkel leszünk eltelve. Nem voltunk olyan naivak feltételezve, hogy a Balfour-deklarációval és a mandátum-szerződés nemzetgazdasági biztosítékaival, urai lettünk a nagy nehézségeknek. Tudtuk, hogy feladatunk elején állunk. Mégis azt hittük, hogy a munka alapvonalai tekintetében egységesek vagyunk és a világnak, amely elismerte Palesztinához való történelmi kapcsolatunkat, az egységes nép fellépését mutathatjuk, úgy amint azt az első kongresszus dokumentálta. E helyett ez a kongresszus ismét arra van kárhóztatva, hogy a harcok kongresszusa legyen. A jelszó: „az élet nem más, mint harc”, ezúttal nem helyénvaló. Olyan időben, amikor a kongresszus a harcokból élt, a harcot nem tudtuk nélkülözni. De ma, Palesztina újáépítése idején ez egyenlő a bábéli toronyépítéssel.

— Weizmann a Cleveland-convenzióról

tartott beszédében munkásságomat éles kritika tárgyává tette. Kijelentette, terv nélkül, konstruktív gondolat híján való volt munkásságom a Palesztina-hivatalban, hogy Amerikába való utam eredménytelen maradt, mert az amerikai zsidóságról hamis nézeteket hoztam magammal. Működéséről való, sommás ítéletet oda kell módosítanom, hogy — amennyiben a pénzügyi előkészületek jönnek tekintetbe, — a pénzügyi tervet elsőrangú szakértelmű kollégiuma vizsgálta meg, jóváhagyta, a végrehajtás kollégium ellenzésén és külső körülményeken fenaklott meg. A kolonizációs részt nem én dolgoztam ki és igazat adok Weizmannnak, aki ezt is éles bírálat alá veszi.

A szónok azután hosszasan beszél a palesztinai iskolaügyről, annak költségvetéséről és polémizál azokkal, akik az iskolaügyet vezetik. Majd attér Ussiskin jelentésére és azzal polémizál hosszasan. Kiemeli dr. Ruppinnak, a palesztinai közgazdasági munka körül kifejtett munkásságát és elismeri nagy érdemeit.

As újáépítés kritikája

— Az egész kérdés abban csúszosodik ki, vajjon van-e rá mód, hogy a palesztinai munkás kis összegeket takaríthasson meg. Az egész kolonizációs munka e kérdéstől függ, ezzel áll, vagy bukik. Ruppin kifejti, hogy az, aki kénytelen az arab napszámosokkal konkurálni, képtelen arra, hogy félretessen néhány garast. Azt javasoltam, hogy mezőgazdasági alapon szervezkejenek, de nem látszat-szövetkezetekben, mint amilyen a „Kvuca” hanem lehetőleg úgy, mint az utáépítésnél. Mindenekelőtt azonban az egész kezlelet át kell reformálni. Őök a bevándorlókat el akarták látni, a mi törekvésünk viszont

az volt, hogy a letelepülőket hitelképesse tegyük.

Julius Simon azután a bevásárló szövetkezetek munkatervéről beszélt, majd az alapok egymástól való elválasztásáról, az ajándékok hovatartozásáról. Olyan igazgatást követel, amely mindentől, esetleges katasztrófáktól is függetlenül dolgozzon. A végrehajtóbizottság kötelessége lenne az intézmények felett való tényleges befolyást gyakorolni. Nem a cionista Világszervezetben kell összpontosulnia az egész palesztinai életnek, hanem ebben más tényezőknek is részt kell venni: a palesztinai kormányának, a palesztinai zsidóságnak és a bevándorlóknak, mielőtt függetlenekké lettek. A cionista végrehajtóbizottság azonban csak ellenőrző hivatást gyakorolhat, módjában lehet az egész mű felett áttekintést szereznie.

A vesetők kiválasztása

— A kormányhoz való viszonyunkban első sorban — ugymond — az a tény határoz, hogy az ország adózó ereje mellett és egyes állami bevételek mellett, csak zsidó pénzt legyen szabad Palesztina újjáépítéséhez mobilizálni. Politika csak akkor lehet eredményes, ha reális tényezőkön nyugszik.

— Nem fogok sokat időzni az amerikaiak memorandumánál. Sajnálom, hogy Mack maga nem jött el. Számomra Mack előterjesztései abban csúcsosodnak ki, vajjon nagyobb erkölcsi és pénzügyi hatást érhetünk el, ha Palesztina újjáépítését a cionista világszervezettel végezzük, egy központi alap segítségével, vagy ha az egyes országok szervezeteinek módot adnak rá, meghatározott feladatokat közvetlenül Palesztinában végrehajtani, — természetesen a végrehajtó bizottság és egyéb ellenőrző szervek hozzájárulásával. Erről lehet tárgyalgosan vitatkozni. Egyéni véleményem az, hogy ha a kongresszus elfogadja a külön intézményekről előterjesztett tervünket, a kérdések komplexusai önmaguktól oldódnának meg. Ezzel mindenekelőtt könnyebb lenne azoknak a férfiaknak a kiválasztása is, akik az újjáépítés körül tekintethe jöhetnek. Azt mondják, hogy szegények vagyunk emberekben. Ez csak feltételeken áll meg. Bizonyos, hogy az ilyen intézmények vezetésére, a cionisták közül kevesen alkalmasak. De nem lesz nehéz olyan zsidókra találni, akik a közgazdasági élet terén kipróbált munkát végeztek, hogy ezek Palesztinában ép olyan eredménnyel működhessenek. (Ugy van! Általános helyeslés.) Úgyes emberek gyorsan megbarátkoznak az ország viszonyaival.

Nézeteltérések és surlódások

Julius Simon most a Világszervezet vezetőivel való tárgyalásairól, Palesztinában szerzett tapasztalatairól, londoni működéséről beszélt. Lemondásának okait fejtegeti és felolvassa a közöttük és Zlatopolski között történt levélváltást.

— Nem tehettem másként. Ugy véltem, hogy Neiditsch és Zlatopolsky nem rendelkeznek olyan kvalitások felett, amilyenekre a végrehajtó bizottság tagjainak szükségük van, még ha száz százalékos cionista olajjal vannak is megkenve. Vissza kellett utasítani azt a szándékukat, hogy hátsó lépésökön surranjanak vissza a bizottságba. Az organizációnak nagyon kellett vigyáznia, mert különben a Keren Hajjeszód a szervezet felrobbantását vonná maga után. Jabotinszkij azért nem emlitem itt, mert alig volt vele dolgom. De amit tőle is rossz néven veszek az, hogy hátunk mögött olyan paktumokat csinált, amiket véleményem szerint, ma destruktívnek tartó maga is. Szokolov háttérben maradt.

Simon azután a Keren Hajjeszódnak a Világszervezethez való viszonyát világítja meg. A Keren Hajjeszód önálló testület, amely meg akarja kísérelni, hogy egy táborba hozza mindazokat, akik a Palesztina-munkában részt akarnak venni. A Brandeis-terv az volt: ne legyen első sorban a zsidókat összekötő politikai testület a cionista organizáción kívül, másodsorban nem akart egy munkára képtelen testületet.

As újjáépítés módszere

— Weizmann azt mondta, hogy mi egy Ugandáért szavaztunk. Nem kétséges ma senki előtt, hogy a cionista organizációnak elismernie a legpozitívabb dolgok egyike, amit a mandátum szerződésben elértünk. A Brandeis-tervben ez a gondolat foglaltatik: behozni a végrehajtó bizottságba vezető egyéniségeket, de csak olyan feltétel mellett, ha azok a felelősséget is vállalják. Ezzel szemben a cionista végrehajtó bizottság azt állítja, hogy ez nem helyes. Maradjon a cionista Világszervezet az a szákon körülhatárolt hatáskörrel felruházott testület, ami eddig is volt? Kapuit nem akarja kitérni akkor sem, ha törpe szervezet marad. Ellenben meg akarja nyitni a Keren Hajjeszód kapuit, miközben megvonja a Keren Hajjeszódtól a legfontosabb funkciók egyikét, a pénzt, amelyet produktív célokra kellene kiadni és átutálja egy harmadik testületnek az Economic Councilnak. A cionista szervezetet kiszélesíteni azt jelentené, hogy a fikcióval, amely szerint a világ minden zsidó ügyében a

szervezet vezet, fel kell hagyni és a nemzeti revelő munkát és a nemzeti politikát az országos szervezetekre kell majd bízni, anélkül, hogy azokat kényszerítenénk arra, hogy a nemzeti politika legyen a cionizmus krédója. Mindig nemzeti, kulturális, nevelő munkáért küzdöttem, de nem igaz, hogy Palesztina újjáépítéséhez erre szükség van. Milyen szegénységi bizonyítványt állítanak ki a cionizmusról azok, akik azt mondják, hogy a tömegek feloszlásának, ha a cionista Világszervezet csakis a Palesztina-munkára vetné magát. A lelkesedés és áldozatkészség terjedelme az ügyek vezetésének módjától függ Palesztinában.

Vita az amerikaiakkal

Azután az amerikai cionizmusról beszélt, amelyről megállapította, hogy háboru előtt egészen lényegtelen volt. Ezt az amerikai delegátusok padjairól élénk hangon visszautasították. Majd kifejtette, hogy dr. Weizmann amerikai eredményei a cionizmust nem szilárdították meg.

— A legjobbféjt emberek állanak az amerikai ellenzék mögött. (Élénk közbeköltások.) Uram, mindjárt fel fogok önkönn egy jelentést felolvasni. (Levin közbekölt: minnek egy hamis jelentést felolvasni!) Az urak nagyon érzékenyek, amikor a dolgok elvénére tapintok. Tudom, hogy a negyvenkét amerikai delegátusnem ad nekem igazat, azért én mégis megmaradok állásponthoz meillett. Brandeisről beszéltek, aki intellektuál, karakter és Amerikában nagy erkölcsi erőt képvisel, aki maga köré gyűjtötte a fiatalágot. Brandeis a holnapi amerikai zsidóság lelkiismerete. Nagy tisztelettel viseltetik az ige iránt és azzal nem akar visszaélni. A tömegnek szükségük van a szóra, az orosz zsidók pedig megrészegednek a szavaktól. Azok, akik a vezér pártját képviselték, erre nem minden esetben voltak alkalmasak és így történetesen meg, hogy Brandeis és a tömeg között nagy idegenkedés jött létre. Ez volt a helyzet és Weizmannnak az lett volna a missziója, hogy megoldást találjon és nem az, hogy az idegenkedők ösztöneit legyezgesse. Nem az volt a missziója, hogy Washingtonról Pinesig hidat verjen, hanem, hogy megtsitítsa ezt az utat a rágalmak szennyétől. Nagy lecke volt mindkét rész számára és nagyon fáj nekem, hogy azok hibájából, akik körülötte voltak, a lecke nem eredményezett egyebet, mint egy szervezet romjait, holott nagy financiaális eredményeket hozhatott volna.

Előadásom végére értem és szokásom ellenére, személyeskedő dolgokkal kell elő hozakodnom. A kongresszus hivatása lesz

Egy csomag levél

Irtá: I. L. Perez

(Kovács Ilona fordítása)

(4)

Jól tudod, hogy minden gond az én fejemet terheli és hogy bátyád, Menachem-Mendel, ha csak az orrát dugja be az üzletbe, mindjárt valami kár esik. Sárból van a keze a szerencsétlennek! Nem alkalmas ez semmi munkára és attól is fél, hogy az ujját hideg vízbe mártsa. Még csak az van hátra, — mint az orvos mondja, — hogy lépem szélességben nőjjon. A veszély — Isten őrizze! — igen nagy és sok gondosságra van szükségem. S te idejössz és úgy tűntesz fel engem, mint boldog, gazdag asszonyt, aki segíthetne rajtad!

Kedves Sógornóm, nyíltan megmondom neked, hogy olyan szíved van, mint egy tatárnak és nem mint egy zsidó nőnek. Nem ismerem irgalmat! Épen ideje, hogy kedves és szíves leveleid irását beszüntesd. És jöjj el — az Isten szerelméért — az esküvőre, amelyet, — ha Isten is akarja, — nemsokára megtartunk. Még nem tudom a napot, mert nem akarom a felelősséget vállalni érte. Menachem-Mendel elmegy majd a rebbehez és meghatározza vele a napot, — jó órában adja Isten! Én aztán értesítek róla. Ajándékot ne hozz magaddal. Es ha kiváló férjeddal együtt jössz, mindnyájukat nagyon szívesen látunk, az asztalnál főhelyen fogtok ülni. A menyasszony is kér benneteket, hogy az esküvőre eljőjtek. De

remélem, tisztességesen viselitek majd itt magatokat és nem felejtitek el, hol vagytok: rajtatok áll, hogy ne érjen szegény bennünket. Üdvözlöd uradat, Isten éltesse őt és a gyermeket, — gyógyuljon meg mielőbb.

Sógornőd Chanec-Gitel.

II. Négy Chanenak szóló levél férjéről, Schmuel-Mejsetől.

As első levél

Kedves Chanec feleségemnek, Isten éltesse!

Amikor ezt a levelemet megkapod, én, férjed, Schmuel-Mejse, már a messze távolban vagyok. Bocsanatot kérek Tőled. Nem szabad akaratomból hagytalak el Téged; de nem bírtam már tovább! Meggyőződtem arról, hogy a legvégső pontra jutottunk és hogy ezt a szerencsétlenséget nem lehet tovább cipelni. Hományodat elköltöttük és atyai örökségedet bátyád, az a rabló, elulajdonította. Mig sokat leveleztetek, a házat apósa nevére iratta. En nem kezdehettem üzletbe, mert egy fillérem se volt. Nem maradt más választás, mint — Isten őrizze — felkötnöm magam, mint Mojse a szabó, — vagy Amerikába szökni. És én Amerikát választottam, mivel így lelkiüdvömet nem veszitem el. Amerikában azonban nem leszek naplopó, sem előkelő ur. Ha Isten segít, arcom verejtékével és két kezemmel keresem meg kenyeremet, mig az Úr, — áldassék Ő, — megkönyörül rajtam és megáldja kezem munkáját. Talán a Te hagyományodat is felvirágoztatja és ismét összehoz bennünket, ugy,

hogy vagy én térek vissza Hozzád, vagy Te jössz át hozzám. Ámen, legyen meg az Ő akarata!

És nagyon kérlek Téged, én édes, jó Chanem, ne bándkj és ne sirj. Jól tudod, hogy csak a megélehetes gondja, a mindennapi kenyér miatt hagylak el. Te az én Chanec feleségem vagy és én a te Schmuel-Mejse férjed, a gyermek is összeköt bennünket, — Isten tartsa meg és adjon egészséget neki. Csak egy darabocská kenyerünk volna, bizony nem jöttem volna el hazuról. Hátha mégis azalatt megkönyörül rajtunk az Úr, — áldassék Ő, — ha talán a bátyád, az a rabló, meghallja, hogy mint agunét*) — Isten őrizzen — hagytalak el, részvétellel lesz irántad, az ő köszive is meglágyul és küld neked néhány forintot...

Mit szólnak, mit mondjak Neked, aranyos Chanem?! Mondom, hogy sokszor eszembe jutott az a gondolat, hogy elhagylalak Téged és a gyermeket. Már régen beláttam, hogy nincs más út számomra. Éjjel-nappal, ima és tanulás közben egyre ezen gondolkodtam. Csak arra vártam, hogy gyermekünk — bár mielőbb meggyógyulna! — egy kicsit jobban legyen. És amint a gyerek állapota, — tartsa meg őt Isten, — valamivel javult, nem volt bátorságom Neked megmondani, hogy menni akarok: merre szemem lát... Félttem, hogy ellene leszel és akaratod ellenére nem tehetném meg.

*) Aguné az olyan asszony, kinek férje eltunt.

(Folytatjuk.)

megállapítani a cionista munka jövő irányelveit. Számadást kell adnia, vajjon az organizáció szűk határok között mozgó szervezet maradjon-e, amely a zsidó élet minden kérdésére uniformis választ ad az egész világ

„Erec Jisrael az ellentétek áthidalója”

Metzkin délelőtt féltenegykor megnyitja a harmadik ülést. Javasolja, hogy az igazoló bizottság által eddig el nem ismert delegátusokat bocsássák be. Azután ismerteti a Prágában megállapított napirendet, amely szerint az általános vitában előszörban a nagy csoportok képviselői beszélhetnek. A kongresszus husz tagjának is joga van egyesülni és egy szónokot választani. Csak a csoportok képviselői után jöhetnek az egyéni szónokok. Egy másik rendelkezése a napirendnek, hogy a beszédek félóránál tovább ne tartanak.

Az elnök kijelenti, hogy a sorrendtől függetlenül csak De Lieme beszélhet. Felkéri a szónokot, hogy a beszédidőre vonatkozó korlátozást lehetőleg tartsa meg. Most tehát De Lieme kezd beszélni:

De Lieme ellenzéki állásfoglalása

— Nehezen határoztam el magam, hogy itt önök előtt beszéljek. De úgy érzem, hogy erre rákényszerítettek önök, mert a Brandeis-csoport ellen a végrehajtó bizottság olyan nyilatkozatot tett, amely előtt nem lehet hallgatáron elmenni. Még akarom említeni, hogy igen fontos okiratok hiányoznak, így Brandeis, Simon és az emlemdő levelem, továbbá az Erec Jisrael főlévására szóló okiratok.

— Nem én kerestem a megtisztelést, hogy a végrehajtó bizottság tagja legyek. Lehet hogy nincs meg bennem az autoritás, hogy egy végrehajtó szerv tagja legyek, de én kötelességudásból vállaltam a tagságot. Azután elmondja miért lépett ki és miért ellenzi a Keren Hajjeszód mai konstitúcióját, amely szerinte összezavarta és részben tökére tette az egész gyűjtési apparátust. Ezt a véleményét — úgy mond — dr. Weizmann előtt is kifejtette. Azt mondják, hogy az amerikai orosz zsidók között két ember is össze tud gyűjteni 10.000.000 dollárt. Ezt a tíz millió dollárt — mondotta De Lieme — még nem láttam.

A mandátum ügyére tért át azután:

— Meg kell mondanom, hogy az angol kormányval való kapcsolat az első időben sokkal erősebb volt, mint ma. Hol állunk ma a palesztinai mandátum megvalósítása érdekében? Jeruzsálemben pészach pogromok voltak és ezt nem azért mondom, mert ellenzékben vagyok. Igenis beszéltem Palesztináról amikor visszajöttem és a pogromot olyan szegénynek érzem, amilyenben még nem volt részünk.

— Hogy néz ki a határkérdés, többi évi diplomácia munka után, Párisban? Az északi határ felett a nagyhatalmak tusakodnak egymással. Megértem, hogy a kérdésben nem lehet minden a mi akaratuink szerint. A gazdaságilag talán ép oly fontos, politikailag azonban mindenképpen fontosabb keleti határ felett a nagyhatalmak nem vitatkoznak. Nyugtalan-ságunk itt indokolt. Tisztára Weizmann tudja ezt a dolgot keresztülvinni, de neki Amerikába kellett utazni. Cohen és Landmann urak Churchillnél közbenjártak. Nem akarok megbántani őket, de nem találom bennük azt a politikai érettséget, hogy bennünket ilyen kritikus időben képviselhesse.

— Még két problémát kell értenem: a zsidó hadsereget és az arab politikát. Nagyon szeretném tudni, vajjon a végrehajtóbizottság komolyan veszi-e a zsidó ezred kérdését. Én kételkedem benne. Meg tudom érteni, noha ellenzéki vagyok, hogy zsidó katonaságot követel, mert a mandatárius hatalom feladata, a polgárok biztonsága felett gondoskodni és ez minden kormány legfőbb feladata, melyet ha nem tud teljesíteni, csak az bizonyítja, hogy nem ért meg a kormányzatra. Ha azonban a hadsereget követelik, akkor vagy van az angol főparancsnoksághoz bizalmuk, vagy nincs. Nem használ önöknek a zsidó katonaság és zsidó tiszt. Én is magam ellenzem a hadsereget való ilyenfajta propagandát. Ismerjük az érveket: imperializmus, militariz-

mus, stb. De azt mondták, hogy a dolog lényegileg abban van, hogy az angol adófizető nem hajlandó ezt a terhet is vállalni. És mi ezt honoráljuk, noha én ezt végtelen veszedelmes dolognak találok, mert annyi pénzünkbe fog kerülni, hogy lejtőre jutunk. Mint kereskedő kérdem, mennyibe kerülhet ez a hadsereg? Ha 150.000 font sterlinget kell fizetnünk fenntartásáért, akkor a Keren Hajjeszód-nak háromszor annyit kell előteremtenie.

Szokolov este 10 órákor bezárja az ülést.

„Gazdasági politikát”

— Az arabkérdésben is vannak megjegyzéseim. Nem azért csinálunk arab politikát, hogy a politikusokat foglalkoztassuk, hanem magáért az ügyért. Ennek lényege az, hogy van egy kis arab csoport, mely nacionalista és ez nagy tömegeket lázított fel és ragadott magával. E kis csoporttal nem fogjuk tudni megérteni magunkat. Ezek az ellenkezőjét akarják annak, amit mi akarunk. Mi Palesztinát úgy akarjuk elzsidósítani, mint a mennyire Anglia angol és őt Palesztinát el akarják arabosítani. Meg van az előnyük, hogy Palesztina egy része már arab. Véleményem szerint csak úgy tudunk fejlődni, ha gazdasági meggyőző politikát kezdünk, ha Palesztinában olyan feltételeket teremtünk, amelyekből további politikai jogok fejlődhetnek. Az első gazdasági politika, nem pedig a diplomataizálás. Nem látom be, hogy e két ellentét között miért ne lehessen hidat verni.

— A Palesztina-munkához pedig ezek a megjegyzéseim: mindenképpel beszélünk kell Erec Jisrael megvásárlásáról, amelyet nem terjesztettek a kongresszus elé. A reorganizációs bizottság megérkezése előtt hajtották ezt végre jogtalanul, felhatalmazás nélkül, hogy a bizottságot befejezett tények elé állítsák. Ez a kérdés előszörban intézményeink fennállása szempontjából fontos. Ha a statutumokban egy kisebb fajttá, napirendi változás történik, akkor óriási viták keletkeznek, de amikor hatalmi túllépésekről van szó, akkor nincsenek viták, hanem bizalmi nyilatkozatok. Ez így volt mindig, most is így van és a végrehajtó bizottság segítségével, továbbra is így lesz. Ussiskin több ízben kijelentette, nem csak azt, hogy igenis elkövetett ilyen hatalmi kihágásokat, hanem szükség esetén kész azokat megismételni. Erősen nevezik őt, holott alapjában véve gyöngye minden erőssége abban rejlik, hogy tudja, hogy önök még gyöngébbek. Tudják e önök, hogy parlamentek és népek háborogtak, ha egy tiranus így beszélt hozzájuk. Itt pedig olyan ember teszi, akit önök választottak.

Az iskolakérdés

— Kísérletet tettek, hogy az iskolakérdésből kulturális kérdést csináljanak. Bezárni, vagy nyitva tartani a kultura ellen, vagy a kulturáért. Kritikám csak a fonákság ellen megy, amely abban nyilvánul, hogy arab politikáért, katonaságért, iskola-ügyért és kiadásokért 450.000 font sterlinget kell fizetnünk, anélkül, hogy valamit is kezdhetnénk. Úgy vélem, hogy államférfiak részéről nem volt bölcs dolog az ügyet kulturális szempontokból szelre taposni. Egy bölcs államférfiu minden körülmények között elejét veszi a kulturharcnak, ha arra nincs feltétlenül szükség. Akarjunk, hogy iskolaegyesület létesüljön, hogy a jisiv vállalja a terheket, hogy az iskolaügy az ő kezébe kerüljön és hogy mi a szubvenciókat fokozatosan leszállítsuk.

— Térjünk át a telepítés ügyére. Azt mondták; nem értem a zsidókat. A zsidó ép, úgy mint az amerikai, a munkánál nem fogja bepiszkítani a körmeit. Javasoltam, hogy a kolonizáció számára manikürt rendeljenek ki. És nézzenek csak az utépítő munkásokra, hogy milyen teljesítményt végeznek. Nem gondolják, hogy ezek az emberek ugyanilyen önfelelőző munkával dolgoznának a mezőgazdaság számára?

— Azt mondják rólunk, hogy az amerikaiak ágensei vagyunk. Ez határos éberszeles, de teljesen lvalótlan. Dr. Weizmannnak szemrehányást tettem, hogy ezt nem akadályozta meg. Ő legjobban tudja, hogy én hányszor protestáltam a nacionalizálás kérdésében, az amerikai felfogás ellen. Tudom, hogy módunkban lett volna Brandeissal fontos kérdésekben egyetérteni. Különösen a jelen munka tekintetében, a diaspórában, abban a kérdésben is, hogy a diplomataizálást az új-épitési munka megindulásakor háttérbe kell szoritani, hogy az összes zsidóköröket be kell vonni az új-épités munkájába és hogy a munkát radikálisan reformálni kell.

A kolonizáció bírálata

Az agrár kolonizációhoz való hozzájárulásban kifogásolja, hogy a Zsidó Nemzeti Alap farmjain nem tartják be az elvet, hogy a földelmezből újabb befektetéseket kell tenni. Javasoltuk — mondotta De Lieme — hogy a munkások egyelőre energiájukat az extenzív gazdaság terén érvényesítsék, a belterjes munkát pedig a városok közelében tűzzék. Palesztinát nem lehet arannyal kikövezni. Erre azt a szemrehányást kaptuk, hogy csak kapitalistákat akarunk letelepíteni. Ennyire minden tárgyilagosság nélkül itélnek. Bizonyos, hogy vannak ellentétek Amerikában a cionizmus tekintetében, de az ilyen kontroverziák mindig is voltak a cionizmus körül és nem hiszem, hogy most elérkezett volna a széjjelforgácsolódás ideje, épen most, amikor mindent meg kell tenni olyan irányban, hogy az embereket a cionizmus számára megnyerjük, az olyan embereket is, akiknek itélőképessége Weizmann szerint még nem érett a Brandeis-fele felfogásig.

— Sajnálom, — mondotta végül — hogy Weizmann nem tudott Pinsk és Washington között hidat verni, de senkinek nincs joga azt mondani, hogy az ellentétek áthidalhatatlanok. A zsidók számára mindig van hid és ez Erec Jisrael.

A beszéd után az elnök figyelmezteti a szónokokat, hogy hatvenegy szónok van már előjegyezve, akiket kérni fog, hogy a beszédidőre vonatkozó korlátozást szigorúan tart-sák be.

A Mizrachi szónoka

Most Mayer Berlin amerikai mizrachista emelkedett szólásra és héberül beszélt. Védelmébe veszi a cionista bizottságot, amely az előző bizottságok hibáért nem vonható felelősségre. Bizonyos, hogy voltak hibák, amelyek gáncsot érdemelnek. A Mizrachi nevében — mondotta — kijelenthetem, hogy jobban tudom, mint bárki más, hogy ki teremtette meg a mai helyzetet. De nem szabad elfelednünk, hogy a Balfour-deklarációt és Sanremót Weizmann és Szokolov politikai munkájának köszönhetjük és már ezért is sok hibát meg kell bocsátani. De kell e hibákról beszélni. Sajnálom, hogy az aggyastán, akiről eddig nem esett szó, nincs itt és ha távol is áll a Mizrachitól, mégis kimondom a nevét: Max Nordau. (tomboló helyeslés.) És még egy kritikust nélkülözünk itt és ez dr. Weizmann. Ha le tudnánk őt arról a magasságból, amelyen van, hozni, láthatnánk, hogy milyen éles elmével kritizálna a hibákat. Szükségünk van önkritikára. Weizmann Angliában nevelkedett és tudja, hogy Angliát két körfilmény tette naggyá, a demokrácia és a tradíció. Az utolsó években mind a kettőt nélkülözünk kellett. A vezetést mindig egy szűkebb körből neveztek ki, a végrehajtó bizottság nem a nép legbefolyásosabb erői közül került ki. Palesztinában protekcionizmusnak nevezik ezt a rendszert, amelyet nem szabad tovább tenni.

Követeli a cionizmus munkakörének jobbra és balra való kibővítését. A zsidó és cionista kongresszus között nincsen egy közepső valami, csak zsidó kongresszus van és ez a cionista kongresszus. Ne essünk London hibájába és ne beszéljünk Amerikáról úgy, mintha az egész cionizmus Brandeissen nyugodna. Nem igaz, hogy Weizmann Amerika cionista organizációját széjjelforgácsolta volna. Ha Weizmannnak szemrehányást teszünk, hogy nem értett a zsidóság különböző rétegeinek a cionizmusba való felszívódásához, akkor Brandeis még kevésbé értett ehhez.

Amerikai üdvözlés

Közben Amerika cionista szervezetének igazgatósági bizottsága részéről, amit Morris Rotthenberg jegyzett, a következő távirat érkezett:

„Amerika cionistái a kongresszuson egybegyűjtött elvtársaknak üdvözlőket küldik. Az amerikai zsidóság feszült figyelemmel kíséri a tizenkettedik kongresszus tárgyalásait. Reméljük, hogy a zsidó otthon újjáépítésének módozatait ugyanabban a szellemben fogják elhatározni, mint amilyen a cionista kongresszusok hagyománya. Az előttünk fekvő problémák megoldását ugyanazzal az elhatározottsággal fogják keresztülvinni, mint amely mozgalmunk egész történetét eltölti. Meg vagyunk

róla győződve, hogy az amerikai zsidóság mindent meg fog tenni, hogy kötelességét mindenképpen teljesíti. Talja: bizalommal nézünk a dr. Weizmann vezetésére alatt folytatózó munka elé.”

A negyedik ülésen Szokolov elnökölt, aki közölte, hogy a kongresszus résztvevői általános óhajának, Masaryk köztársasági elnöknek, Cerny miniszterelnöknek és dr. Benes külügyminiszternek, ugyazintén Nordaunak, aki betegsége miatt nem jelenthetett meg, köszöntő táviratokat küldöttek. A kongresszus nagy tetszéssel fogadta a bejelentést.

Azután Motzkin vette át az elnöklést. Dávid Yellin az általános vita folytatása előtt a palesztinai Vaad Lëumi nevében köszöntötte a kongresszust.

kellett volna a nagyon költséges futárszolgálatot fentartani. Fogarasy azt mondta, hogy ezt meg lehet csinálni.

Az elnök: Mondja el, mit csinált maga Brassóban?

Tamás: Brassóba ugyancsak Szilágyi Dénessel mentem le. Ott megismerkedtem Bálint tanárral, aki már meghalt, Medgyaszayval és Széles Ignáccal, akik időközben repatriálták magukat. A zárdában Bálint tanárnál találkoztam dr. Kölczevel, Petres Domokossal, Petres Józseffel és Hajdu Ferencel. Kölcze Károlynak budapesti öccsétől hoztam levelet.

Az elnök: Hol aludt maga Brassóban?

Tamás: A zárdában, Hajdu Ferenc szobájában.

Az elnök: Amikor a detektívek a zárdát körülfogták, maga milyen ruhában szökött meg?

Tamás: Barátruhát öltöttem magamra. Hajdu kiment a szobából és én a magam ruhája fölé felvettem az ő reverendáját. A felöltömet ott hagytam. Azután a fiatal Petressel Petresék lakására mentem.

Elmondja még Tamás, hogy Marosvásárhelyen Szöllösi Alajos alezredessel ismerkedett meg, akinek a Székely Egyesülettől tizenet hozott, sifirozott írás alakjában. Katonai szervezkedésről vádlott nem tud. Ugray Sándorral és Hubay ezredessel is ott találkozott, de az nem igaz, hogy olyan információt vitt volna Budapestre, hogy Hubayt elő kell léptetni. Sándor Imrét csak a fogdából ismeri.

Az elnök: Hogyan van az, hogy maga mindent bevall és vállal, ami távollévő vádlottakra vonatkozik és semmit nem ismer el, ami a jelenlevőkkel áll kapcsolatban?

Tamás: Én azt vallom, amit tudok. A vádirat a jelenlevőkről is nem igaz vádakot tartalmaz, csak azért, hogy kompromittálja Magyarországot.

Az elnök: Magyarországot a legsúlyosabban az kompromittálja, hogy magát biztáknak meg ilyen misszióval.

Ezután az elnök a tárgyalás folytatását délután négy órára halasztja el.

Délután négy órákor folytatják

Tamás Endre kihallgatását. Az elnök kérdésére a vádlott kijelenti, hogy pénzt hozott Budapestről Szöllösi alezredesnek, de Imecsnek nem adott belőle. Mészárossal Imecs útján ismerkedett meg a szatmári zárdában.

Fehérvári Mátyas a következő vádlott. Elmondja, hogy a nyíregyházi kémiroda megbízatásából jött Erdélybe, hogy orosz-román háboru esetére szabad csapatokat szervezzen. Direkt utasítást azonban csak Csengerben kapott egy Rétiler nevű T. (tájékoztató) tisztól, aki Szabó Szerafinhoz utasította. Szabó Szerafin szerzett neki igazolványt, hogy Kolozvárra jöhessen, ahol a ferencrendi zárdában jelentkezett. A főnök küldte aztán dr. Költő Gáborhoz, aki Sándor Imréhez utasította. Fehérvári el is ment Sándor Imréhez, elmondta neki küldetése célját, amire Sándor Imre egy sifre-táviratot adott át neki, hogy juttassa el Budapestre.

Az elnök kérdéseire Fehérvári elmondja, hogy három sifirozott íratot kapott Sándor Imrétől.

Az elnöknek ugyanis az volt a tartalma, hogy ki a román hadsereg főparancsnoka és adjutána és kik a közigazgatás vezetői. A második a román-orosz viszonyról szól, míg a harmadik a román csapatmozdulatokról közölt információt. Az első üzenet átvétele után Marosvásárhelyre ment, ahol a Bukarestből jövő Kovács János futárhadnagynak kellett volna átadnia, de mivel nem találkozott vele, nála maradt. Marosvásárhelyen Daróczy tanárral, Imecsel és Csernátthall beszélt, Brassóban pedig dr. Kölcze Gáborral. Azután visszajött Kolozvárra, ahol Sándor Imrétől még két sifirozott írást kapott. Másnap vissza akart szököni Magyarországra, de le tartóztatták.

Az elnök ezután a tárgyalást felfüggesztette.

Nem változtatják meg a magyar-cseh határt

Prága, szeptember 6. (R. T. I.) A nagy-követek tanácsa elutasította a magyar kormánynek a magyar-cseh határ megváltoztatására benyújtott kérését.

Ujra kezdik tárgyalni a felszülizsiai kérdést

Genf, szeptember 6. (R. T. I.) A népszövetség tanácsa ma folytatta a felszülizsiai kérdés tárgyalását.

A marokkói harcok

Madrid, szeptember 6. (RTI) Mellilában hevek harcok kezdődtek. A felkelők támadásait véres közelharcban visszaverték.

Beismerő vallomások a kémkedési perben

Vádlottak az irredenta kémiszolgálat részleteiről - Futárszolgálat a határon át

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A nagy összecsküvés per szerda déli-előtti tárgyalása izgalmas érdekes részletekkel szolgált. Hannig Gézát és Tamás Endrét hallgatták ki, akik különböző megbízásokkal többször jöttek Erdélybe és itt végzett kémiszolgálatokról részletesen beismerő vallomást tettek. A tárgyalás iránt óriási az érdeklődés és a városháza nagyterme különösen a déli órákban zsúfolásig megtelt hallgatósággal.

Hannig Géza, 18 éves szőke fiatalember. Elmondja, őt

Debreceni második hírszolgálati körzet küldte Kolozsvárra, Nagybányára és Szatmárra,

hogy érintkezésbe lépjen az itteni összecskütőkkel, Ilea Lászlót, aki osztálytársa volt, arra kérte, hogy a 88. ezred tisztikarának névsorát írja össze, amit Ilea meg is tett. Ezért Ileanak pénzt nem adott és nem is helyezte kilátásba. Flóhr tábormórnak 1500 leit hozott. Kereste is a tábormórt Kolozsváron a Központi szálloda 4. számú szobájában levő lakásán, de nem találta meg. Nagybányán Hulán Ernő főhadnagyot kereste fel, megkérte, hogy szerezzen katonai adatokat. Hulán mindent megígért, de semmit sem tett. Debrecenben erre azt mondták, hogy szídjam össze és fenyegezzem meg. Én Hulánhoz képest gyermek vagyok, ezt nem tehettem meg.

— Szatmáron a Varga családnál szálltam meg. — mondja Hannig — hogy másnap Szabó Szerafinnal beszélhessek. Székely Endre közvetítette a találkozást és másnap „Szent Antal nevében” jelszóval el is mentem páter Szerafinhoz, akit megkértem, hogy szolgáltatson adatokat és hozzon össze Irányi tiszteletes úrral. A páter azt mondta, hogy Irányival nehezen fogok találkozni, — mert az egész nap a szerkesztőségben van elfoglalva. Szabó Szerafinnal összesen hatszor voltam.

Szabó Szerafin eladja, hogy Hannig csakugyan járt nála többször is; ő úgy hitte, hogy Magyarországon élő családjától valamilyen értesítést kaphat. A bűnjelként felmutatott noteszról elismeri, hogy az övé. A noteszban a Ferencrendi szerzet szabályzata és néhány román ezredre vonatkozó feljegyzések vannak.

Hannig további vallomása során elmondja még, hogy Gönczy Károly református lelkészrel „alfa” és „beta” jelszavak alatt találkozott. Gönczy bevallja, hogy beszélt Hanniggal, aki azonban eredménytelenül kért tőle katonai adatokat. Oláh Józsefet, Terstyánszkyt, Irányi Kamit, Soltész Lászlót is ismeri Hannig, de ezek nem sokat használtak neki. Végül kijelenti, hogy Hulán Ernőnek, Oláh Józsefnek és Szilágyinak

egy egy selyempapírra írt utasítást hozott Budapestről.

Hulán, Oláh és Szilágyi elismerik az utasítások átvételét, de azt mondják, hogy nem reagáltak rá.

Az elnök 10 perc szünetet rendel el. Szünet alatt Hannig kijelenti a hivatalból kirendelt védőnek, hogy neki nincs ügyvédre szüksége. Szünet után rövid vita folyik a védők és az elnök között a kihallgatások sorrendjére vonatkozólag, majd Oprea védő kérdésére Hannig elmondja, hogy Barta Sándornak elmagyarázta, hogyan kell alkalmazni a „kétszeres”, „Oltean” és „Szent Antal nevében” jelszavakat. Hulán Ernőtől, a határrendőrségi kapitányhoz ajánló levelet kért Romocsa nevű ismerőse számára, de nem kapott.

Ezután Tamás Endrének kihallgatására tér át a hadbíró.

Tamás Endre 22 éves, fekete haja, karcsú fiú; óvatosan és meggondoltan beszél, figyelmét semmi nem kerüli el.

— Magyarországból — kezdi — többször jöttem át és mentem vissza.

Összesen hét utat tettem meg a budapesti Eráclyi Székely-Magyar Egyesület megbízásából.

Nagyváradon, Kolozsvárt, Brassóban és Marosvásárhelyen jártam, hogy megismerjem a lakosság hangulatát és híreket vigyek a romániai viszonyokról. Ide csak általános utasításokkal jöttem, tetszősárga volt bízva, hogy kivel lépjek érintkezésbe. Egyes személyeket Székely Dénes barátom nevezett meg mint megbízhatókat. Székely volt a budapesti Székelyegyesület futára előttem.

— Nagyváradon — mondja Tamás — mert a várost határszéli fekvésénél fogva nem tartottam alkalmasnak, adatokat nem szereztem. Többekkel megismerkedtem, így Petri Bélával, Balog Janival és Nőgrádival, de hogy mi járatban vagyok, azt csak Petri tudta.

— Kolozsváron Fülöp hadnaggyal, Radnótfáy György főhadnaggyal és dr. Fogarasyval állottam összeköttetésben. Kétszer Jékely Vilmánál szálltam meg, mert Jékelyeket még önkéntes koromból ismertem.

— Jékely Vilma: Nem tudtam, hogy kém, hát szívtám adtam neki.

Elnök (Tamáshoz): Önnek Jékely Vilma rópiratokat adott át. Beismeri?

Tamás: Beismerem. Náluk hagytam egyszer egy csomagot, amely rópiratokat és falragaszokat tartalmazott. Amikor visszajöttem Kolozsvárra, átadta nekem.

Az elnök: Jékely kisszeny, tudta ön, hogy mi van a csomagban? Miféle rojzta el a rópiratokat a párnában?

Jékely Vilma: Néhány nap mulva felbontottam a csomagot és miután láttam, hogy mi van benne, nagy részét elégettem és néhányat megtartottam.

Tamás: Jékely Vilma csak két-három plakátot tartott meg kuriozumképen, női kíváncsiságtól hajtva. A rópiratokat és falragaszokat nagy részét azonban elégette még a rendőri nyomozás megindulása előtt.

Elnök: Mit csinált Kolozsváron?

Tamás Endre: „Feltámadunk” jelszóval jöttem és egy vászonra gépett írást hoztam a kétőnek.

Beszéltam vele háromszor és átadtam az ízenetet.

Elnök: Ki az a költő? Dr. Költő Gábor?

Tamás: Nema kérem, én dr. Költő Gáborral csak a fogházban ismertem meg látásból. Én ezt az urat, aki itt ül a vádlottak padján, azelőtt soha nem láttam. Nekem azt mondták, hogy az ízenetet vigyem a költőnek. Én ezt a szót jelszónak tekintetem. Radnótfáy társaságában találkoztam háromszor az én emberemmel, de olyan körülmények között, hogy most már nem emlékszem rá. Első két esetben a templom sötét folyosóján beszéltem vele mise után, harmadszor a református kollégiumban kerestük fel, de csak Radnótfáy ment fel hozzá, én az előcsarnokban vártam rá.

Az elnök: Fogarasy Oszkárnak maga pénzt hozott Budapestről?

Tamás: Igen, hoztam Fogarasynek 200.000 koronát és azt neki át is adtam.

Az elnök: Hozott utasítást is Fogarasynek egy Lőksháza és Kőtegyán között létesítendő telefonösszeköttetésre vonatkozólag?

Tamás: Ilyen utasítást nem hoztam, csak mi beszéltünk erről egymás között, mert akkor nem

Benest é s ake Jonescut Párisba hívták Nyugatmagyarország ügyében

A magyar kormány javaslata — Az antant-demars megérkezett Budapestre — A bécsi cseh követ nyilatkozata

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szept. 6. A bécsi magyar követ megjelent az osztrák kancellárnál, akinél azt javasolta, hogy Sopronba osztrák kormánybiztost nevezzenek ki, aki az ottani hatóságokkal együtt vezesse az ügyeket a végleges elintézésig. Az új javaslat szerint Nyugatmagyarországot

részben Oostenburg csapatai, részben pedig osztrák rendfenntartó csapatok

tartanak ideiglenesen megszállva mindaddig míg a népszavazás el nem dönti Nyugatmagyarország sorsát. Az osztrák kormány erre a javaslatra még nem adott feleletet.

Bethlen miniszterelnök Nyugatmagyarországi szemlelton vó t. amelyről most tért vissza. Nyilatkozott a sajtó képviselőinek, akiknek a béke érdekében Weber és Wangon képviselők Davy kormánybiztos kíséretében Nagymartonba érkezett és ott tárgyalásokat folytattak polgári és katonai hatóságokkal.

A bécsi lapok türelmetlen hangon állapítják meg, hogy az antant demarsa még mindig nem érkezett meg a magyar fővárosba. Ezzel szemben egy párisi jelentés közli, hogy

az antant misszió átadta jegyzékét a magyar kormánynak.

A jegyzék felszólítja a kormányt, hogy haladéktalanul írta ki Nyugatmagyarországot és egyben felelőssé teszi azokért a véres eseményekért, amelyek Nyugatmagyarországon lezajlottak. Az „Echo de Paris” Bánffy magyar külügyminiszter lemondásával kapcsolatban a magyar politikában irányváltást lát. Bánffy lemondásának visszavonása, a lap szerint, azt jelenti, hogy a kormány elfogadta a külügyminiszter álláspontját és végrehajtja az antant követelését.

A prágai „Tageblatt” jelentése szerint Benes táviratot kapott Párisból, amelyben kéri, hogy menjen azonnal a francia fővárosba. A lap szerint

Take Jonescut is Párisba hívták.

E két meghívás Nyugatmagyarország ügyével van kapcsolatban. A nyugatmagyarországi helyzetet már nemcsak a bécsi diplomáciai körök, a kisantant és az antant is komolyan itéli meg. Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia a népszövetségnek javasolni fogja, hogy Magyarországot mindaddig ne vegyék fel a népszövetségbe, míg eleget nem tett a trianoni béke feltételeinek. A „Tribuna” szerint csak Csehország ellenzi Magyarország felvételét, Szerbia és Románia támogatja a felvételi kérelmet. Az „Agrar Zeitung” azt írja, hogy Magyarországon ma is Tisza szelleme uralkodik és Horthy Tisza méltó utóda.

Prágában több magyar alattvalót letartóztattak, mert államellenes propagandát írtak és összeköttetésben állottak a nyugatmagyarországi csapatokkal.

Fiedler bécsi cseh követ állítólag kijelentette, hogy Csehország hajlandó katonailag támogatni Ausztriát. Ausztria azonban erre még nem kérte fel Csehszlovákiát. Ha a nagykövetek tanácsa kívánni fogja, hogy Csehszlovákia vonuljon be Nyugatmagyarországba, a cseh kormány eleget fog tenni ennek a kérésnek.

A „Bécsi Magyar Újság” wien-neustadti tudósítója jelenti: Sir Thomas Cunningham angol ezredes, aki most érkezett ide vissza szemleutjáról a stájerországi frontról, kijelentette, hogy a bécsi antant-missziók azon jelentései, melyek szerint a Burgenlandnak osztrákok által megszállt részein kommunista agitáció volna, teljesen légből kapottak. Beavatott, feltétlenül megbízható helyen közlik, hogy

az antant Burgenland kiürítésére kedden éjjelkor lejárt ultimátumot intézett Magyarországhoz.

A Londonba tegnap érkezett hírek szerint a nyugatmagyarországi helyzetben kevés a javulás. Budapest vonakodik engedetlen csapatait és az azokkal együtt harcolókat a nyugatmagyarországi megyékből visszavonni és még mindig azon fáradozik, hogy

Bécsset megfélemlítve,

az osztrák kormányt egy területi kompromisszum elfogadására bírja. A „Daily Telegraph” tudósítója szerint vérszes jelenség a magyar parancsnokságnak a szövetséges bizottságnál előterjesztett az a hidegvérű javaslata, hogy engedessék meg neki az, hogy csapatával

a már kiürített terület egy részét ismét megszállja.

Az antant-ábarnokok ezt a közlést felelet nélkül hagyták.

Vasuti összeköttetés Bukarest—Prága között

Az üzletvezetőségek bukaresti konferenciája — Hetezer vagont kap Kolozsvár — Felemelik a pályafelügyelők fizetését

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bukarestben tegnap ért véget a CFR-üzletvezetőségeinek a konferenciája, melyen a vagonelosztásról, a pályafelügyelők fizetéséről és a Bukarest—Prága közötti vasuti összeköttetés megjavításáról tárgyaltak.

A megbeszélések alapján a központi vezérigazgatóság elhatározta, hogy szeptember tizedikétől a Nagyvárad—Tövis között közlekedő 15. és 16. számú gyorsvonatpárt megszünteti. Helyette a 9. és 10. számú közvetlen gyorsvonatot állítja be, mely Nagyvárad és Bukarest között fog közlekedni. Az új vonatpár menetrendje a következő: a 9. számú vonat Bukarestből indul este nyolc óra 35 perckor és éjjel két óra 34 perckor ér Brassóba, reggel nyolc óra 40 perckor van Tövisen, félüzemeltetők pedig Kolozsváron, délután háromnegyed négykor érkezik Nagyváradra, ahol rögtön van csatlakozása a Halmiba induló 221. számú összekötő vonattal, ez viszont a 2. számú prágai gyorsvonathoz kapcsolódik. Visszafelé a 10. számú gyorsvonat déli 12 óra 50 perckor indul, miután bevárta a Halmi felől érkezett vonatot, amelynek az 1. számú prágai gyorsvonattal volt csatlakozása. Ez a 10. számú vonat délután négy óra 38 perckor van Kolozsváron, hét óra 26 perckor Tövisen, éjjel két óra 6 perckor Brassóban és reggel hét óra 10 perckor érkezik meg Bukaresztbe.

A vagonkiutalásokra vonatkozólag olyan megegyezés jött létre, hogy Kolozsvár hetezer vagont kap az arulorgalom lebonyolítására. A konferencia elhatározta még, hogy a pályafelügyelők alapfizetését 400 leivel felemeli. A fontos konferencián a kolozsvári üzletvezetőséget Pop Viktor igazgató képviselte.

A román-bolgár viszony

Szofia, szeptember 6. (RTI.) Radloff igazságügyminiszter a „Napred” című lapban nyilatkozott Bulgária és Románia viszonyáról. A miniszter szerint a két állam között a viszony a legbarátságosabban eléggé gyorsan fejlődik. Az új bolgár követet, Fishoffot nagyon barátságosan fogadták Bukarestben, az új román követ is nagyon jól érzi itt magát és több ízben kifejezte barátságos érzelmait. Bulgária halás Romániának azon energikus intézkedésekért, melyeket Dobrudzsában a rablók ellen tett, mert ezzel nagyszámú bolgár lakost is megvédett a fosztogatóktól. A román kormány azzal is rámutatott békés szándékaira, hogy a Romániában lakó bolgár alattvalók vagyonának likvidálásáról, aholott ez a jog a békeszerződés szerint megilletné, eltekintett. Mindezek igen jó hatást keltettek és a két ország közötti a barátságos viszony kialakulását nagyban elősegítik.

Koncentrációs kormányt kívánnak a kormánypárton is

A kormányzás nehézségei — A belpolitikai helyzet

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A politikai helyzet teljesen tisztázatlan. A kormánypártra ugyan jó hatást tett Averescu miniszterelnök eles és határozott buziási bosszúja, miután azt hiszik, hogy garanciákkal alátámasztott biztonság érzése diktálta a tabornok szavait. Korántsem hiszik azonban, hogy ezzel a belső válság meg lenne oldva. A hangulatra jellemző az „Adeverul” egy cikkének alábbi részletei:

„Hivatalos kormánykörökben teljesen bizonyosra veszik, hogy a liberálisok által terjesztett hírek, mint a szél kormányváltás következtében, teljesen alaptalanok, mert ezek mögött sem rejtett, sem nyílt ígéret nincsen.

Averescu tabornoknak kétségtelenül oka van a bizakodásra, ha úgy beszélt Buziáson, mint ahogy ismeretes, azaz a legteljesebb bizonyossággal a belpolitikai helyzetről.

Az a tény azonban, hogy nem lesz kormányváltás, még nem jelenti azt, mintha a belső válság már meg is szűnt volna. Ezt még a kormánypárton sem hiszik. A miniszterelnök felhívása az összes erők együttműködésére és az egyes miniszterek ilyen irányú törekvései bizonyítja, hogy a normális parlamenti kormányzás feltétlenül megkívánja a sokat hangoztatott együttműködést. Enélkül a kormány lehetetlen életet folytathat csak. Nehezen, nagyon nehezen boldogult eddig is az Averescu-kormány és még nehezebb, sőt majdnem lehetetlen a kormányzás továbbra ugyanilyen körülmények között.”

A cikk bizakodó kezdet után tehát egy nagyon is pesszimistikus akkorddal végződik: ilyen viszonyok között nehéz, sőt majdnem lehetetlen a kormányzás. A koncentráció szükségét látják tehát a kormánypárti oldalakon is.

Ujabb kommuniké a koronázás elhalasztásáról

A „Monitorul Oficial”-ban a miniszterelnök egy kommunikéje jelent meg, mely szerint a koronázás elhalasztják későbbben megállapítandó időpontig.

A bukaresti lapok, foglalkozva a koronázás elhalasztásával, megállapítják, hogy nagyon későn fogtak hozzá a munkához. Ezért a falak még nedvesek voltak, a falfestményeket vászonra kellett festeni. A koronázási muzeum belseje sem készülhetett el. A királyi pár lakásának berendezése nem volt meg és nem volt idő a külföldön rendelt szőnyegek, öltönyök, díszövek és különböző tárgyak elkészítésére és szállítására. A koronázási bizottság ezt közölte a Kissingenben tartózkodott miniszterelnökkel, aki Őfelségének tudomására hozva mindezt, megkapta a Felsőg beleegezését az elhalasztáshoz. Az elhalasztásnak tehát semmiféle politikai háttere nincsen, amint az ellenzéki oldalról állítani szeretik. Valószínűnek tartják, hogy a koronázás Gyulafehérvárt május 10-én és 11-én, Bukarestben pedig május 12. és 13-án fog megtörténni.

Egyes lapok a koronázás költségeire vonatkozólag azt írják, hogy 600 millióba fog kerülni. Illetékes helyen kijelentették, hogy ezek a hírek valótlanok és csak 40 millió van előirányozva ezen költségek fedezésére és 20 millió erre a célra régebben létesített alaphoz lesz fedezve.

Hivatalosan jelentik, hogy a királyi család e hó 18-án érkezik a román fővárosban. A király, aki bagnollesi nyaralását befejezte, Párisban hétfőn találkozik Mária királynéval, aki Saint-Mailonban nyaralt s együtt térnek vissza.

A belpolitika egyéb hírei

Argetoianu belügyminiszter a mai naptól kezdődően egy hónapi szabadságra ment. Szabadságát az országban fogja eltölteni. A parasztpárt végrehajtó bizottságát szeptember 15-re összehívták, hogy megállapítsák a közeljövőben tartandó kongresszus tárgysorozatát. Ezen a kongresszuson nagyjelentőségű kérdések kerülnek megtárgyalásra, így többek között a kormánnyal való együttműködés lehetősége is.

A népszövetség megnyitó ülésén Romániát Titulescu miniszter, Toma Jonescu (a külügyminiszter öccse) és Negulescu képviselte. A külügyminisztérium hivatalosan közölte, hogy a trianoni békeszerződés 1920. július 26-án lépett érvénybe.

Clemenceau a politikában

Páris, szeptember 5. (R. T. I.) Clemenceau újból visszatér a politikába. A volt miniszterelnök első beszéde ele, amelyet választói előtt fog mondani, nagy varakozással néz a francia közvélemény.

HIREK

AZ UJ KELET telefonjai:

Szerkesztőség	377
Kiadóhivatal	844
Zs. N. Sz.	558

Naasse venisza

A történelemtől azt mondják, hogy megismételi magát. Vannak történelmi megnyilatkozások is, amelyeket az idő megismétel. A legősibb és legszentebb szövetségkötésnek ez volt a formulája: naasse venisza. Cselekedni fogunk, de sokszor akarjuk hallgatni az isteni rendelkezést. A valamire való hallgatás: a tétlen órák passzivitása. Elmerengő tanakodás, ami nem egyezik a zsidó energiával, amely alkotni akar. A zsidó energiának ez a principiuma: mindenekelőtt jön a dologtevés. Szórszerűságot, vitaközni és analizálni az irányzatot ezután is ráérünk.

Kevés történelmi megnyilatkozása van a zsidóságnak, amely olyan sorsfordítóan jelentőséges, mint a Balfour deklaráció. „Öfelségének kormányja jóindulattal látja a nemzeti otthon létesítését a zsidó nép számára Palesztinában.” Sir Georg Clerk megismételte most ezt a deklarációt a karlsbadi kongresszuson.

Igazi fontosságához talán csak most jutott ez a deklaráció. Ok nélkül nem ismételnék meg ilyesmit, különösen nem akkor, mikor a hely és az idő ünnepélyes komolysággal von be minden kijelentést. Nyilvánvaló, az angol kormány manifestálni akarta, hogy a zsidó nemzeti otthon ügyében vallott felfogása változatlan. A deklaráció tehát nem tűr meg önkényes kommentárokat. Semmire változott. A feltevések ma is ugyanazok, mint akkor, amikor először hangzott el a deklaráció. Félreérteni és félremagyarázni akkor sem lehetett. Öfelségének kormányja jóindulattal látja a nemzeti otthon létesítését. Nem vállalja a kiépítést, de nem is akadályozza. A kiépítés a zsidóság feladata. Az angol kormány jóindulattal kíséri a nagy munkát és ez a jóindulat elég nagy támogatás.

Hogy meg se kísérelhesse senki is a félremagyarázást, Sir Georg Clerk, aki a deklarációt a kongresszuson felolvasta, ehhez a következő megjegyzést fűzte: Önök, cionisták, olyan nagy problémák előtt állnak, amelyek a legnagyobb államférfiúi művészetet követelik. De olyan vezérek vannak, akik képesek arra, hogy azokat megoldják. És meg vagyok győződve, hogy türelem és lojális tevékenység e deklaráció alapján a sokatigéremények és megtelejesülések jövőjéhez fogja elvezetni a zsidó népet.

Tehát: a lojális tevékenység fogja jövőjéhez elvezetni a zsidóságot. Jól értsük meg: a zsidó nép lojális tevékenysége.

Weizmann megértette a finom intelmet, mert válaszában kijelentette: kemény feladat előtt állunk és bátorításra szorulunk. De bizunk benne, hogy kormányának támogatása mellett a saját népünk erőfeszítésével meg tudjuk valósítani a Balfour-deklarációban kapott ígéretet.

Tehát: a saját népünk erőfeszítésével kell megvalósítani az ígéretet. Nekünk zsidóknak kell dolgozunk a nemzeti otthonért. Az ígéretet hallottuk, a mi kötelességünk a dologtevés, amely mindent megelőz. Naasse venisza.

u. p.
— A világsajtó a cionista kongresszuson. A cionista kongresszus nagy jelentőségére vall, hogy a nagy világlapok csak nem mind külön tudósítót küldtek ki Karlsbadba. Képviselő van Párisból a Le Matin, Le Temps, Le Petit Parisien, Le Journal; Berlinből a Deutsches Tageblatt, Berliner Tageblatt, Lokalanzeiger és a Deutsche Allgemeine Zeitung; Londonból a Times, Daily Chronicle, Daily Mail, Jewish Chronicle, Evening Post és Evening Standard; Newyorkból a World, a Newyork Times, Herald, Tribune; Rómából a Tempo, La Serra Tribuna és Giornale d'Italia. A Havas és a Reuter-ügynökségek, valamint több nagy lap tudósító irodái képviselői is jelen vannak.

— Október elsejéig be kell nyújtani az adóvallomásokkal. Bukarestből jelentik: A pénzügyminiszter elrendelte, hogy mindazok, akik adóvallomásaikat október elsejéig be nem nyújtják, 50 százalékkal nagyobb adóval sújtandók. Igaz, hogy az erre vonatkozó rendelkezéseket világosan kellett volna publikálni, mert ma az a helyzet, hogy a benyújtott adóbevallási íveken ki sem ismerik magukat az adókötelezettek. De azért mindenki jól tezi, ha időben benyújtja adatait.

— Ausztria nem kap kölcsönt, eszik az osztrák korona. Bécsből jelentik: Grim osztrák pénzügyminiszter a napokban tért haza párisi és londoni utjáról, amelyen kölcsönt akart szerezni Ausztria számára. Tekintettel arra, hogy missziója nem járt eredménnyel, a bécsi tőzsdén a mai napon magas emelkedés volt minden értékben. Hir szerint Grim pénzügyminiszter beadta lemondását.

— A munkanélküliség Amerikában. Washingtonból jelentik: Az Egyesült Államokban hatmillió munkanélküli van. Egyedül Newyorkban hatmillió munkás áll munka nélkül.

— Erzberger gyilkosa. Berlinből jelentik: Stuttgartban letartóztatott egy Osl Rottenstein nevű egyetemi halgatót, akit azzal vádolnak, hogy részt vett Erzberger meggyilkolásában.

— Felrobbantották a Görögországot Konstantinápolyval összekötő vasút hídját. Szófiából jelentik: A Tráciát, Görögországot és Konstantinápolyt összekötő vasútvonal ellen újabb merényletet követtek el. A vasútvonal legnagyobb hídját felrobbantották. A forgalom szünetel.

A magyar és osztrák biztosítók szeptember elsejétől nem szedhetnek díjakat Romániában. Bukarestből táviratozzák: A román külügyminisztérium közlése szerint mindazok a biztosító intézetek, amelyek központja Budapesten vagy Bécsben van, szeptember elsejétől kezdődőleg biztosítási díjakat további intézkedésig nem szedhetnek.

Újabb konfliktus Lengyelország és Oroszország között

Nincs átviteli forgalom Németországból Oroszországba — A járványok Odesszaban

— az Uj Kelet tudósítójától —

Varsó, szeptember 5. Lengyelország és Szovjetország között újabb diplomáciai konfliktus támadt. A konfliktus okai még nem eléggé ismeretesek. Az újabb viszály kapcsolatban a lengyel kormány Oroszországgal szemben különféle megszorító intézkedéseket léptetett életbe. Határozatot rendelt el, eltiltotta a német-országi tranzitforgalmat és lefoglalta az ország területén levő orosz szállítmányokat.

A Petrográdtól százötven kilométernyire fekvő Luaski községben a minap megtartott választások alkalmával hét pártönkívüli, két szociálforradalmár és három bolsevik képviselőt választottak meg. Ez az első eset a bolsevizmus óta, hogy a központi szovjettanácsba nem tisztán bolsevistákat választottak be.

A szovjetkormány rendeletet adott ki, amelyben megtiltja, hogy a vonatokon polgári és magánszemélyek utazhassanak. A vonat csak hivatalos missziót teljesítő személyeket szállíthatnak. Erre az intézkedésre a nagy szénhiány adott okot. A szénhiány következtében a vonatjáratokat a minimálisra csökkentették. Odessza lakosságát az éhség és a kolera valósággal megtizedelte.

Ausztria ratifikálta az amerikai-osztrák béket

Bécs, szept. 5. (RTI.) Az osztrák parlament ma ratifikálta az amerikai-osztrák békeszerződést.

Összeütközések Hercegovinában

Róma, szept. 5. (Damian.) Hercegovina több községében komoly összeütközések voltak a benszülött lakosság és a jugoszláv katonaság között.

SPORT

A ligadöntőt ma újra játszik. A kolozsvári kerület ligadöntőjét tudvalevőleg a Haggibbor nyerte meg az MTK-val szemben 1:0 arányban. A futballszövetség intéző bizottsága hónapok elmúltával a ligadöntőt megsemmisítette és kedden este új határozott, hogy a mérkőzést csütörtökön újra kell játszani. A Haggibbor, minthogy a ligadöntő megsemmisítésében nem nyugszik meg, lemondta a meccset, utóbb azonban kénytelen volt elhatározását megmásmítani és a mérkőzés megtartásához hozzájárulni. A Haggibbor—MTK meccs ma, csütörtökön délután felhatkor lesz a kolozsvári sporttelepen.

As első bajnoki mérkőzések vasárnap, 11-én lesznek. Kolozsváron az MSE a CFR-rel, utána a Haggibbor a KAC csapatával találkozik, Marosvásárhelyen pedig a Victoria az oitani CFR-rel mérkőzik.

Labdarúgómeccs Nagysomkúton. Vasárnap mérkőzött Nagysomkúton a somkúti Amicitia a nagybányai Sportklubbal. Az eredmény 1:1 (0:0). A somkúti csapat öt perccel a befejezés előtt levonult a pályáról.

KÖZGAZDASÁG

A magas kivitteli díjak lehetetlenné teszik a kivittelt

Az erdélyi egységesítési bizottság határozata

Több ízben írtunk már kivitteli politikánk elhibázottságáról. Az állam vélt pénzügyi érdekekből magas illetékeket ró az exportőrökre, ezzel rendkívül károsan befolyásolja versenyképességüket s végeredményben a kivitteli nagymértvű csökkenését éri el. Külömbeszéget kell tenni pénzügyi és közgazdasági jelentőségű vámközött, mert ha pénzügyi szempontokból meilőzik a közgazdasági érdekek istapólását, úgy sem az egyik, sem a másik célt sem tudják elérni s az állam ugyanolyan mértékben károsodik, mint a poigárok.

A bajokat — talán még idején — felismerte az erdélyi egységesítési bizottság is. A bizottság az utóbbi napokban több ülést tartott Groza miniszter részvételével. Ezekben az üléseken különösen az erdélyi gazdasági helyzettel foglalkoztak. Elsősorban pedig az exportőrök kívánásait veték revízió alá. Megállapították, hogy a panaszok legnagyobb része alapos és jogosult. Mig ezelőtt például évente 2000 vagon tojást exportáltunk, most 80 vagon az évenkénti kivittel.

Az egységesítési bizottság meggyőződött arról, hogy az exportilletékek indokolatlanul óriási nagyságúak és csak az exportot akadályozzák. Egy tojás ára ma 34 bani, a kivitteli illeték 62 bani. Így nem lehet a külfölddel versenyezni, mert a jugoszlávoknál például a vám csak 20 fillér. Foglalkozott a bizottság a fa, só, marha és borexport tárgyával és konstataálta, hogy 10.000 vagon fa rothad mindenfelé az utakon, kitéve a lopásnak és tűznek s mindez a kivittelt akadályozó intézkedések miatt.

A legutolsó ülésen az egységesítési bizottság elhatározta, hogy véleményes jelentést terjeszt fel a minisztertanácshoz, amelyben követeli és kívánja a kivitteli illetékek sürgős redukcióját és az export minden uton való megkönnyítését. E memorandum súlyt helyez arra, hogy a minisztertanács csak az összes erdélyi érdekeltek panaszait feltáró memorandum alapján intézkedjék és ne álljon el a sürgős intézkedéstől a vámigazgatóság főnöke és a pénzügyminisztérium u. n. szakértőinek tanácsának kikérésével, mert bürokratikus teóriákkal nem lehet a mai annyira nehéz helyzetet orvosolni.

Vége egy illetékes hatóság, amely meglátja a bajok kuforrását. A legsürgősebb gazdasági érdek, hogy ne álljanak meg ennél a felismerésnél, hanem kövessék ezt az intézkedést. És pedig halasztást nem tűrő határozottsággal.

A Magyar Nemzeti Bank mérlege.
Budapestről jelentik: A Magyar Nemzeti Bank közzetett mérlege szerint 20 millió köztelést szemben ugyanannyi tartozás van. A bankjegyforgalom 17 milliárd 326 millió öszszegre rug.

Tárgyalások a gabonaexport lebonyolítására. Bukarestből táviratozzák: A kormány tárgyalásokat folytat a nagybankokkal az állam részére tartott 50 százaléknál nagyobb export lebonyolítására és a hadsereg részére szükséges gabona beszerzésére. Mintegy 100.000 vagon exportjáról van szó, a hadsereg élelmezésének pénzügyi szükségletei pedig 500 milliót tesznek ki. A kivitelt az állam számlájára fogják lebonyolítani és egy bizottság fogja intézni, amelynek tagjai lesznek az állam kiküldöttei és a bankok képviselői. A lebonyolításban résztvesznek: a Marmorosch-bank, a Banca Romaneasca, a Banca Natíonei, a Creditul Roman, a Banca Crisovelonii és a Comerciala Romana. A tárgyalásokat valószínűleg szerdán befejezik.

Valutapiac:

Prága, szeptember 6. Lei 88—, dinár 166 1/4, márka 89 1/4, leva 62—, svájci frank 1406—, norvég korona 1114 1/2, dán korona 1464 1/2, svéd korona 1804 1/2, lira 349—, francia frank 627 1/2, font sterling 395—, dollár 8187—, osztr. kor. 577 1/2, belga frank 615 1/2, lengyel marka 155, holl. flor. 2044 1/2, magyar kor. 1935.

Páris, szept. 6. A lei 1425 centimes.

Zürich, szept. 6. Bukarest 660—, Berlin 635—, Amsterdam 185 1/2, Newyork 687, London 2171—, Páris 4480—, Milano 2530—, Brüsszel 4425—, Kopenhága 100—, Stockholm 126—, Krisztília 77—, Madrid 76—, Prága 700—, Budapest 142—, Zágráb 320—, Buenosayres 175, Varsó 17—, Bécs 85—, osztr. leh. kor. 54.

Budapest, szept. 6. Lei 500—510, font ster. 1510—1550, leva 412—422, dollár 3100—3140, francia frank 445—455, márka 1760—1790, lira 31 1/2—32 1/2, osztr. kor. 35—36—, rubel —, svájci frank 840—850—, szokol —, dinár 13—14—, lengyel marka —, napoleon 1445—1465.

Családi életnek bensőségét és melegét fokozzátok, ha gyermekeitek jövőjét megalapozó Tarbutnak adományoztok ünnepeiteik alkalmával.

SHINHAZ

HETI MŰSOR:

MAGYAR SZINHAZ

Csütörtök: A beoltott Adolár. (Operett-ujdonság, előszór. Premiére-helyárral. Premiére-bérlet, 1. szám.)
Péntek: A beoltott Adolár. (Operette-ujdonság, 2-odszor. Rendes helyárral. Napibérlet 2. szám, B.)
Szombat: A beoltott Adolár. (Operett-ujdonság, 3-adszor. Rendes helyárral. Napibérlet 3. szám, C.)
Vasárnap d. u.: Piroška és a farkas. (Gyermek-előadás igen olcsó helyárral.)
Vasárnap este: A beoltott Adolár. (Operette-ujdonság, 4-szer. Rendes helyárral. Bérletszűnet.)
Hétfő: A beoltott Adolár. (Operette-ujdonság, 5-odszor. Rendes helyárral. Napibérlet 4. szám, D.)
A műsorra tűzött előadások jegyei előre megválthatók a színház pénztáránál.

Pályázat

A margittai ort. izr. hitközség a közelgő ünnepkre egy elsőrendű kiváló **על מורה** előimádkozót keres. Pályázótól megkívánatik vallásos előéletéről tanuskodó bizonyítvány mielőbbi beküldése. — Fizetés megegyezés szerint.

Dr. Friedmann Mór hitk. elnök.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JÓZSEF
Felelős szerkesztő: MARTON ERNŐ
Kiadó: KADIMÁ kiadóvállalat részv.-t.
Szerkesztőség: Calea Reg. Ferdinand (volt Porona József-utj) 48.
Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.
Fiókkiadó: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9.
hivatal: Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

Háromszék vármegye Zsidó Hitközsége, Sepsiszentgyörgy

Dályázati hirdetmény

Pályázatot hirdetünk egy **sameszi állásra, aki egyttal MEY sakter is.**
Pályázni szándékozók csatolják ajánlatukhoz a szükséges **תעודות** működési bizonyítványukat, valamint koruk és családi állapotuk megjelölését.
Javadalmazás: havi 500 lei fizetés és a hitközségi adó és snóder incassóért 5% jutalék.
Pályázatok 1. év szeptember hó 30-ig fogadlatnak el.

Háromszék vármegyei Zsidó Hitközség:
Simon Lajos jegyző. Dr. Fenyves Soma elnök.

„RASOL“

készenkült borotválópor, garantált, prima kapható nagyban és kicsinyben.
TOPFER ALBERTNÉL
NAGYVÁRAD, KOSSUTH-UTCA 15 SZ.

Megérkeztek a legjobb minőségű:

MARX

Emallakk, (minden színben) Copallakk, Damarlakk, Bórlakk, Brunolin, Siccativ és Terabin

Nobles & H., London és Flogger Wien

Kocsilakk, Schleiflakk, Autolakk, Japánlakk, Gestelllakk, Lazurlakk, Lydin festékelőpác, Rapidol és Medvejeget padlólakk

Vegy-, föld-, és anilin-festékek. Lenolajtiszt és francia finomított terpentín Nürnbergi ecsetek, művészecsetek és kollékek a legolcsóbban árusítjuk

RADOS & Co, CLUJ

Calea Reg. Ferd. (v. Wesselényi-u.) 21
Telefon 692.

CUKORRA ÉS CSOKOLÁDE RAKTÁR

LUSZTIG és NUSSBÄCHER Calea Regele Ferdinand No. 31
Szállítunk postán, utánvét mellett.

Grünwald és Póchy Üvegszoda, tükörárugyár és épületüvegezési vállalkozó
Oradea-Mare, Str. Gerolesy-utca 16

tudatja, hogy tükörüvegszállítmánya megérkezett!

Készít mindenféle csiszolt butorüvegeket és tükröket, tükrök ujrakoncsorozását. — Fintükrök I. II. III. rendű (10/16 coll) ládákban. Épületüvegezés! Minden méretű valódi cseh táblaüvegek állandó nagy raktára

A legjobb rum-essencia 65 lei, más essenciák 75 lei kg.-kénti

árban kaphatók

Glück Henrik gyárában
Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict. 1253
(volt Kolozsvári-u.) 71

Harisnyákat,

hímzéseket, — fehérneműket, szalagokat legolcsóbban és a legnagyobb választékban vásárolhat

IMRE LAJOSNÁL

Wesselényi-u. és Szép-u. sarok

1 pár férfi sokni 7 leitől
1 pár női harisnya 10 leitől
1 pár gyermek patent-harisnya 10 leitől
1 vászon ing, nadrág-garnitúra 100 leitől
1 vászonzsebkendő 5 leitől

Mindenféle porcellánárukat, kristályfehér üvegárukat, kőedényt és táblatüveget azonnal szállítunk

Ornament üveg és kift érkeztek

Szeresse be lámpáru az üvegszoda

Romlós Testvéreknél

ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD
Kérjen árajánlatot

Szigoruan vallásos

metsző és előimádkozó

kerestetik 25—35 éves korig. Mail előnyben részesül. Fizetés havi 800 lei és szokásos mellékjövödelem. Természetben lakás. Az állás október hó 1-ig okvetlenül betöltendő

Fugyvasárhelyi hitközség előjárósága

RAGLAN (átmeneti feöltő) Iskola ruhák

NEUMANN M.

cégnél CLUJ—KOLOZSVAR, Főter

Legolcsóbb bevásárlási forrás!

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad,

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.
Telefon 71 Interurban

Állandó nagy készletek fehér, kristály, üveg, karlsbaldi porcellán, diszmu- és konyhaberendezési cikkekben.

APRÓHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lej. Vasnapiak betűvel 2 lej.
Kegyetlen apróhirdetés ára 10 lej.

Első gimnázista fiamból keresek házi tanítónál
6-7-ik gimnázistát ellátás ellenében. Cim: Róth, Str. Aurel Vlaicu 2.

Nevelőt keresek 3 elemista gyermekemhez. Az illető, ha jegyzői pályára készül, irodámban a szükseges gyakorlatot megszerzheti mellékesen. Landau Mór Kékesujfalu, — u. p. Szentmáté. 2485—1

Egy magyar-német, izraelita vallású nevelő kerestetik 2 elemista, egy második és egy harmadik polgári gyermek mellé. — Porgesz József, Hidalmás 2438—1

Vaskereskedő-szűz 6 évi gyakorlattal állást keres szeptember 15 vagy okt. 1-1 belépésre. Jakobovits Ferenc Nagykároly, Róth Lipót címén.

Eladó egy üzlethelyiség. Értekezhetni Welsz Sándornál, Str. Juliu Maniu 11. szám alatt.

GROSZ ADOLF

orth. „כשר” vendéglője
Nagyvárad, (Zöldfa-u.)
Str. Nicolae Jorga 10

A közönség figyelmébe!
Van szerencsém a n. é. közönséget értesíteni, hogy újonnan átalakított műhelyemben módomban van a közönség legkényesebb izlésének is eleget tenni. Műhelyemben állandó kész cipők kaphatók. A n. é. közönség szives pártfogását kéri
IZRAEL ALADÁR

HA vérszegénységben, idegbetegségben, az ivarszervek idült bántalmában szenved, **vagy meg a pártatlan gyógyhatású — fűzői célokra használt — kitűnő vásártelki természetes vasipapét** (Eisenmineralmoor, Moorand) kapható minden mennyiségben.

Rózsa nagydrogeriában
Cluj—Kolozsvar, Piata Unirii 26
(Mátyás kir. tér) — 1926

Megérkeztek a „HERCULES”
cipőruházba Str. Reg. Ferd. 5
nagy választékban női- és férfi cipők

DOMBRIA
POSZTÓ-
GYÁR
készít és elad, vagy mosott gypjuért kicserél valódi „homes pune” elsőrendű ural- és női divatszöveteket
Gyári raktár: Rudolf-ut 23

Veszek olvasztott fagygyut
bármilyen mennyiségben előnyös feltételek mellett.
Ajánlatokat Szépfalvi János címre Cluj, Piata Stefan cel Mare 4. (volt Hunyadi-ter) II. emelet — körek.

BLUMENFELD ÉS SIMON
RT. CLUJ 1206
Ajánlja saját készíti szilva-, szeptépalinkáját és cognacját, kitűnő likőr- és rumkülönlegességeit, valamint finom uradalmi fűszereit
Str. Juliu Maniu (v. Szentegyház-u.) 23

KOSZTOS DIÁKOT vállal temesvári tanár
ortodox kóser ellátással. Tanári felügyelet
Cim: Tanár, Timisoara, II. Fő-utca 23. I.

KRISTÁLY
Fest, tisztít. TELEFON 500, 11-21

„UNIREA”
Societate anonima pentru industria de bonboane biscuiti etc. si cartonaje
FOST „TÖRÖK” S. A.
STRADA ANTON PANU No. 6. — CLUJ
FOST KRIZA-U. No. 6. Telefon 7-57

Kész nyári ruhák, hölgyek és leányok részére érkeztek a **SIPOS ISNO** céghez
— Főter 17. szám, —

Csehszlovákia
legforgalmasabb városában működésben levő modern berendezésű
butorgyár
teljes felszereléssel eladó
Ugyanott kész butor is kapható. — Részletes felvilágosítással Fenyő Béla kereskedő — Dás — szolgál

BREMEN — AMERICA — CANADA
legnagyobb és leggyorsabb hajók
Norddeutscher Lloyd Bremen
romániai főügynökség: **„MERCUR”** Bucuresti Calea Mosilor 51
Tehetséges ügyes ügynökök kerestetnek

L'or crém
a legjobb arc- és kezápoló.
Főraktár:
László és Társa
parfumeriája CLUJ, Piata Unirii 12. (v. Bittóhelyiség)

Elvámolás! Nemzetközi szállítványok!
AZ ERDÉLYI AUTOMOBIL SZÁLLÍTÁSI R.-T.
jutányos feltételek mellett vállal mindennemű szállítást, beraktározást, költöztetést saját párnázott butorkocsijaival úgy helyben, mint vidékre. — Vasuton szállítandó áruk biztosítását előnyös feltételek mellett vállalja
Városi iroda: Cluj—Kolozsvar, P. Unirii (Mátyás kir.-tér 7. Telefon: 67
Vasuti iroda, raktárak és fuvartelep: Str. Caili Ferate 6. (Vasut-u.) 6
Telefon: 4—67
Nemzetközi szállítványok! Elvámolás!

Kereskedők figyelmébe!
Állandó nagy raktár mindenféle rövid- és galanterie-árakban a
GLÓRIA
nagykereskedésben Cluj,
CAL. REGELE FERD.
(V. WESSELÉNYI-U.)
30. SZÉKI PALOTA

Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirii (v. Mátyás király-tér) 30.
Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendszeres gyűjtő- és vagonforgalom a külföld, valamint a belső minden irányába. — Fővárdijáratát és felvilágosítást írta.

„Melissát” keressen, ha „Inom” cukorkát akar!

HÖLGYEK FIGYELMÉBE!
Vásznak, zepihérek, kretonok, harisnyák legolcsóbb beszerzési forrása
WENZ ÉS MOLNÁR
női divat-, kötött- és rövidáru-üzletében
Calea Regele Ferdinand (v. Wesselényi Miklós-utca) 7.

„METROPOL”-ban Caffe-Restaurant és elsőrangú cigányzene estélyeket (1209)

Szilágyi Eleonora R.-T.
Ajánlja: likőr, rum különlegességeit. Elsőrendű pezsgőt és borait. 1210 Szász nagyraktár

Csak egy út vezet az erőhöz, egészséghez a pártatlan hatáshoz
HIGIEA SOSBORSZESZ
Kapható mindenütt!
Gyártja: „HIGIEA” Kosmetikai és Vegyszeri Gyár 1256
CLUJ — KOLOZSVAR

KLEIN ÉS LÁZAR
nemzetközi szállítási vállalat
Arad, Str. Col. Pirici (Vörösmarty) 2.
Rendszeres gyűjtő és vagonforgalom a külföld valamint belső minden irányából és irányába
Kirendeltség a curtici határállomáson